

מפתח תשובות נכונות

שאלה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
תשובה	(1)	(1)	(2)	(2)	(1)	(1)	(3)	(1)	(3)	(4)

שאלה	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
תשובה	(3)	(3)	(4)	(2)	(2)	(1)	(1)	(4)	(1)	(3)

שאלה	21	22	23
תשובה	(2)	(3)	(2)

הסברים

אנלוגיות (שאלות 1-6)

1. השאלה: **חנן : חנינה** –

היחס : מי שחנן הוא מי שנתן **חנינה**.
א' זה מישהו אשר נתן ב'

תשובה (1): השיב : תשובה. האם מי שהשיב הוא מי שנתן **תשובה**? כן.

תשובה (2): קינא : קנאה. האם מי שקינא הוא מי שנתן **קנאה**? לא. מי שקינא הוא מי שחש **קנאה** כלפי מישהו אחר.

תשובה (3): נעזר : עזרה. האם מי שנעזר זה מיש שנתן **עזרה**? לא. מי שנעזר הוא מי שקיבל **עזרה**.

תשובה (4): גבל : גבול. האם מי שגבל הוא מי שנתן **גבול**? לא. מי שגבל הוא מי שיש לו גבול משותף עם מישהו אחר ("ישראל גובלת במצרים").

תשובה (1).

2. השאלה: **ספרייה : דף** -

היחס : **ספרייה** היא מקום המכיל משהו (ספרים) אשר מורכב מ**מדפים**.
א' הוא מקום המכיל משהו המורכב מהרבה ב'

תשובה (1): משתלה : עלה. האם **משתלה** היא מקום אשר מכיל משהו המורכב מהרבה **עלים**? כן. משתלה מכילה הרבה צמחים.

תשובה (2): מאפייה : בצק. האם **מאפייה** היא מקום אשר מכיל משהו המורכב מהרבה **בצק**? לא. **מאפייה** היא מקום אשר מיוצרים בו דברים **מבצק**, כלומר הבצק משמש כחומר גלם לאותם מוצרים.

תשובה (3): מלתחה : בגד. האם **מלתחה** היא מקום אשר מכיל משהו המורכב מהרבה **בגדים**? לא. **מלתחה** היא מקום אשר נועד לאחסון **בגדים**.

תשובה (4): בקתה : קורה. האם **בקתה** היא מקום אשר מכיל משהו המורכב מהרבה **קורות**? לא. **בקתה** היא מבנה הבנוי **מקורות**.

תשובה (1).

דצמבר 2013 - הסברים לפרק הראשון במילולית

3.

השאלה: **ביות** : פראי -

היחס : **ביות** זה תהליך שבסופו משהו הופך ללא פראי.

א' זה תהליך שבסופו משהו הופך ללא ב'.

תשובה (1): כיתור : מוקף. האם **כיתור** זה תהליך שבסופו משהו הופך ללא מוקף? לא. **לכתור** זה להקיף משהו, כלומר להפוך אותו למוקף.

תשובה (2): מילוי : ריק. האם **מילוי** זה תהליך שבסופו משהו הופך ללא ריק? כן. **למלא** זה להפוך משהו למלא, כלומר ללא ריק.

תשובה (3): פיהוק : פעור. האם **לפהק** זה תהליך שבסופו משהו הופך ללא פעור? לא. **לפהק** זה לשאוף אוויר בפה פעור.

תשובה (4): ויתור : עיקש. האם **לוותר** זה תהליך שבסופו משהו הופך ללא עיקש? לא. **לוותר** זה להתפשר/לא להתעקש בעניין כלשהו. ויתור אינו הופך משהו אחר ללא עיקש אלא מעיד על חוסר העיקשות (באותו עניין) של מי שוויתר.

תשובה (2).

4.

השאלה: **להפריח** : לעוף -

היחס : **להפריח** זה לגרום למשהו (אחר) לעוף.

א' זה לגרום למשהו אחר ב'.

תשובה (1): להתעכב : לאחר. האם **להתעכב** זה לגרום למשהו אחר לאחר? לא. **להתעכב** זה לאחר (בעצמך).

תשובה (2): להכשיל : למעוד. האם **להכשיל** זה לגרום למישהו אחר למעוד? כן.

תשובה (3): לסכל : לבצע. האם **לסכל** זה לגרום למשהו אחר לבצע? לא. **לסכל** זה למנוע ממישהו אחר לבצע משהו.

תשובה (4): להפגין : למחות. האם **להפגין** זה לגרום למשהו אחר למחות? לא. **למחות** זה להתנגד למשהו, אחת הדרכים להבעת מחאה היא **להפגין**.

תשובה (2).

5.

השאלה: **תמימות** : להונות – (להונות = לרמות)

היחס : קל **להונות** מישהו שמאופיין ב**תמימות** או מישהו תמים.

קל ב' מישהו שהוא א'.

תשובה (1): סלחנות : לפייס. האם קל **לפייס** מישהו **סלחן**? כן. מישהו **סלחן** הוא מישהו שמרבה לסלוח ולכן קל לפייס אדם סלחן, כשם שיהיה קל להונות אדם תמים.

תשובה (2): עלגות : להתבטא. האם קל **להתבטא** מישהו **עילג**? לא. **עילג** הוא מגמגם, מישהו שמסתבך בלשונו, מי שקשה לו עצמו **להתבטא**.

תשובה (3): דאגנות : לחשוש. האם קל **לחשוש** מישהו **דאגן**? לא. מישהו **דאגן** הוא מי שנוטה לחשוש/לדאוג. מכל מקום לא קל לבצע עליו את הפעולה אלא הוא עצמו נוהג **לדאוג**.

תשובה (4): חסינות : לפגוע. האם קל **לפגוע** מישהו **חסין**? לא. מישהו **חסין** הוא מישהו חזק, עמיד שאינו נוטה להיפגע בקלות, ולכן במי שהוא **חסין** קשה **לפגוע**.

תשובה (1).

דצמבר 2013 - הסברים לפרק הראשון במילולית

6. השאלה: **יד רוחצת יד** : טובות הנאה – (יד רוחצת יד = עשיית טובה למישהו על מנת לקבל ממנו טובה בחזרה).

היחס: יד רוחצת יד זה (ביטוי שמשמעותו) החלפת **טובות הנאה**.

א' זה החלפת ב'.

תשובה (1): התכתבות : מכתבים. האם **התכתבות** היא החלפת **מכתבים**? כן.

תשובה (2): התרועעות : ידידים. האם **התרועעות** היא החלפת **ידידים**? לא, **התרועעות** היא פגישה עם **ידידים**.

תשובה (3): התנדנדות : תנועות. האם **התנדנדות** היא החלפת **תנועות**? לא.

תשובה (4): התנזרות : הנאות. האם **התנזרות** היא החלפת **הנאות**? לא, **התנזרות** זה הימנעות **מהנאות**.

תשובה (1).

הבנה והסקה (שאלות 7-17)

7. **השאלה**: _____ הייתה תגובתה של קציר על המאמר שכתבתי בנושא שירתו של חלפון נקייה מהבוטות ומהגסות האופייניות לה, הייתי _____ לדון ברצינות בהסתייגויותיה, אבל קציר _____ שלא להיסחף לכוחנות וולגרית, ולכן _____ ראוייה להתייחסותי.

פיתרון : נציב את התשובה הראשונה, ובאמצעות בדיקתה ננתח את המשפט :

תשובה (1): **אילו** הייתה תגובתה של קציר על המאמר שכתבתי בנושא שירתו של חלפון נקייה מהבוטות ומהגסות האופייניות לה, הייתי **מוכן** לדון ברצינות בהסתייגויותיה, אבל קציר **מצליחה הפעם** שלא להיסחף לכוחנות וולגרית, ולכן **היא אינה** ראוייה להתייחסותי.

המשפט מחולק לשני חלקים - החלק הראשון מסביר מה היה קורה במצב היפותטי מסוים (אילו תגובתה של קציר הייתה נקייה) וממנו נבין מה קרה באמת. חלקו השני של המשפט מספר מה קרה באמת, ועל שני החלקים להתאים זה לזה.

תמצות תשובה זו: אם הייתה תגובתה של קציר נקייה, הייתי מוכן להתייחס אליה, אבל קציר מצליחה להיות נקייה ולכן לא אתייחס.

לפי תשובה זו, בחלקו הראשון של המשפט נאמר כי אילו הייתה תגובתה של קציר נקייה, היה הכותב מוכן לדון בהסתייגויותיה. בחלקו השני של המשפט נאמר שקציר מצליחה לא להיסחף, כלומר תגובתה אכן הייתה נקייה, ולכן הכותב אינו מוכן להתייחס אליה. היינו מצפים שבמצב כזה דווקא יסכים הכותב להתייחס לתגובתה של קציר, שכן היא הצליחה שלא להיסחף לכוחנות. התשובה אינה נכונה.

תשובה (2): **לולא** הייתה תגובתה של קציר על המאמר שכתבתי בנושא שירתו של חלפון נקייה מהבוטות ומהגסות האופייניות לה, הייתי **מסרב** לדון ברצינות בהסתייגויותיה, אבל קציר **אינה יכולה** שלא להיסחף לכוחנות וולגרית, ולכן **היא אינה** ראוייה להתייחסותי.

תמצות המשפט: אם לא הייתה תגובתה של קציר נקייה, הייתי מסרב להתייחס אליה, אבל קציר נסחפת לקיצוניות ולכן לא אתייחס אליה.

בחלקו הראשון של המשפט נאמר כי אם לא הייתה תגובתה של קציר נקייה, היה הכותב מסרב להתייחס אליה. בחלקו השני של המשפט, אשר אמור להיות מנוגד לחלקו הראשון (מילת הניגוד "אבל") נאמר כי קציר **אינה יכולה** שלא להיסחף לכוחנות, כלומר היא נסחפה לכוחנות ותגובתה אינה נקייה, ולכן הכותב לא התייחס אליה. אין ניגוד בין שני החלקים אלא התאמה, ולכן תשובה זו אינה נכונה.

תשובה (3): **אילו** הייתה תגובתה של קציר על המאמר שכתבתי בנושא שירתו של חלפון נקייה מהבוטות ומהגסות האופייניות לה, הייתי **שמח** לדון ברצינות בהסתייגויותיה, אבל קציר **אינה יכולה** שלא להיסחף לכוחנות וולגרית, ולכן **היא אינה** ראוייה להתייחסותי.

תמצות המשפט: אם הייתה תגובתה של קציר נקייה, הייתי מתייחס אליה, אבל קציר נסחפת לקיצוניות ולכן לא אתייחס אליה.

בחלקו הראשון של המשפט נאמר כי אילו הייתה תגובתה של קציר נקייה היה הכותב שמח לדון בה. בחלקו השני של המשפט נאמר כי קציר אינה יכולה שלא להיסחף לכוחות וולגרית, כלומר היא נסחפה לכוחות, ולכן הכותב לא מעוניין להתייחס לדבריה. זו התשובה הנכונה.

תשובה (3).

8. **השאלה:** _____ לכרטיסי המופע _____ להשיג כרטיסים במחיר מוזל, אולם מאחר ש _____, הכריזו המארגנים על _____.

פיתרון: נציב את התשובה הראשונה, ובאמצעות בדיקתה ננתח את המשפט:

תשובה (1): עקב הביקוש הרב לכרטיסי המופע **לא חשבו שיהיה אפשר** להשיג כרטיסים במחיר מוזל, אולם מאחר **שהרווח ממכירת הכרטיסים עלה בהרבה על הצפוי**, הכריזו המארגנים על **מכירת הכרטיסים הנותרים במחצית ממחירם המקורי**.

תמצות המשפט: בגלל הביקוש הגדול לא ציפינו להשיג כרטיסים בזול, אבל בגלל שהרווח היה עצום, המארגנים מכרו את הכרטיסים הנותרים בזול.

חלקו הראשון של המשפט מסביר כי מכיוון שהיה ביקוש גבוה לכרטיסים, צפינו שאי אפשר יהיה להשיג כרטיסים מוזלים. חלקו השני של המשפט מסביר כי בניגוד לציפיותינו מהחלק הראשון ("אולם"), בגלל שהמארגנים הרוויחו יותר ממה שהם ציפו, הם מכרו במחצית מהמחיר את הכרטיסים הנותרים. זו התשובה הנכונה.

תשובה (1).

9. **השאלה:** בניגוד לסברה כי _____ בעלי החיים אינם יכולים להביע רגשות באמצעות דיבור _____ שהם _____ רגשות, יש הטוענים כי התנסות ברגשות _____ בקיומה של יכולת ביטוי מילולית.

פיתרון: נציב את התשובה הראשונה, ובאמצעות בדיקתה ננתח את המשפט:

תשובה (1): בניגוד לסברה כי העובדה שבעלי החיים אינם יכולים להביע רגשות באמצעות דיבור מעידה שהם אינם חווים רגשות, יש הטוענים כי התנסות ברגשות מותנית בקיומה של יכולת ביטוי מילולית.

תמצות המשפט: בניגוד לדעה שאומרת שלבע"ח אין רגשות כי הם לא יכולים להביע אותם במילים, יש הטוענים שבשביל לחוות רגשות מוכרחים להיות מסוגלים לדבר.

חלקו הראשון של המשפט מביע עמדה מסוימת, ומאחר שהוא נפתח במילה "בניגוד", ניתן להבין שחלקו השני של המשפט צריך להביע עמדה הפוכה לזו שמוצגת בחלק הראשון.

בתשובה זו חלקו הראשון של המשפט מצביע על כך שלבע"ח אין רגשות כי הם אינם יכולים להביע רגשות אלו באמצעות דיבור, כלומר – אם אין יכולת מילולית אין רגשות. חלקו השני של המשפט אומר שהתנסות ברגשות מותנית ביכולת ביטוי מילולית, כלומר – אם אין יכולת מילולית אין רגשות. מילת הקישור הפותחת את המשפט אינה מתאימה ולכן תשובה זו אינה נכונה.

תשובה (2): בניגוד לסברה כי אף שבעלי החיים אינם יכולים להביע רגשות באמצעות דיבור סביר להניח שהם אינם חווים רגשות, יש הטוענים כי התנסות ברגשות אינה מותנית בקיומה של יכולת ביטוי מילולית.

תמצות המשפט: בניגוד לדעה שאומרת שאפילו שבע"ח לא מביעים רגשות במילים סביר שאין להם רגשות, יש הטוענים שבשביל לחוות רגשות לא חייבים להיות מסוגלים לדבר.

חלקו הראשון של נפתח בהצגת הדעה שאפילו שבע"ח לא מביעים רגשות בדיבור סביר להניח שאינם חווים רגשות. עפ"י מילת הקישור "אף" היינו מצפים שסוף המשפט יציין כי בעלי החיים דווקא כן חווים רגשות, מילת הקישור אינה מתאימה ולכן תשובה זו אינה נכונה.

תשובה (3): בניגוד לסברה כי מהעובדה שבעלי החיים אינם יכולים להביע רגשות באמצעות דיבור אפשר להסיק שהם אינם חווים רגשות, יש הטוענים כי התנסות ברגשות אינה מותנית בקיומה של יכולת ביטוי מילולית.

דצמבר 2013 - הסברים לפרק הראשון במילולית

תמצות המשפט: בניגוד לדעה שאומרת שבגלל שבע"ח לא מביעים רגשות במילים ניתן להסיק שאין להם רגשות, יש הטוענים שבשביל לחוות רגשות לא חייבים להיות מסוגלים לדבר.

חלקו הראשון של המשפט מציג את הדעה שלבע"ח אין רגשות כי הם לא מסוגלים להביע אותם במילים (=) אם אין יכולת מילולית אין רגשות). חלקו השני של המשפט מציג את הדעה שאפשר לחוות רגשות גם ללא יכולת ביטוי מילולית(= יכולים להיות רגשות גם ללא יכולת מילולית). כביכול, שני החלקים אינם מתאימים, אך נזכור שהמשפט נפתח במילת הקישור "בניגוד" ולכן זו התשובה הנכונה.

תשובה (3).

10. השאלה: כשעומר מגיע לספרייה העירונית, הספרנית מציעה לו שני ספרים שעדיין לא קרא, ועומר בוחר באחד מהם.

ידוע כי -

א. עומר מעדיף רומנים על ספרי מתח, וספר מתח על ביוגרפיות.

ב. כשמוצעים לו שני ספרים מאותו סוג, עומר מעדיף את הספר הקצר מהשניים.

ג. אם המחברת של אחד הספרים היא אלישבע כוכבי, עומר בוחר בספר זה, בלי להתחשב בסוג הספר או באורכו.

עומר בחר אתמול בספר מתח בן 200 עמודים, מאת רזיאל כץ. איזה מהספרים הבאים ייתכן שהוצע לו עם אותו ספר?

פיתרון: נבדוק את התשובות המוצעות:

תשובה (1): רומן בן 300 עמודים, מאת סיוון מזרחי

על פי כלל א' עומר מעדיף רומנים על פני ספרי מתח, ולפיכך לא יתכן כי עומר העדיף לבחור בספר מתח בן 200 עמודים, מאת רזיאל כץ, על פני רומן בן 300 עמודים, מאת סיוון מזרחי.

תשובה (2): ספר מתח בן 150 עמודים, מאת צביה שץ

על פי כלל ב' כאשר מוצעים לעומר שני ספרים מאותו סוג, עומר מעדיף את הספר הקצר מהשניים, ולפיכך לא יתכן כי עומר העדיף לבחור בספר מתח בן 200 עמודים, מאת רזיאל כץ, על פני ספר מתח בן 150 עמודים, מאת צביה שץ.

תשובה (3): ביוגרפיה בת 300 עמודים, מאת אלישבע כוכבי

על פי כלל ג' אם המחברת של אחד הספרים היא אלישבע כוכבי, עומר בוחר בספר זה, בלי להתחשב בסוג הספר או באורכו, ולפיכך לא יתכן כי עומר העדיף לבחור בספר מתח בן 200 עמודים, מאת רזיאל כץ, על פני ביוגרפיה בת 300 עמודים, מאת אלישבע כוכבי.

תשובה (4): ספר מתח בן 250 עמודים, מאת יאיר שמשי

על פי כלל ב' כאשר מוצעים לו שני ספרים מאותו סוג, עומר מעדיף את הספר הקצר מהשניים, ולכן כאשר מוצע לו ספר מתח בן 200 עמודים, מאת רזיאל כץ ביחד עם ספר מתח בן 250 עמודים, מאת יאיר שמשי, הרי שהוא יבחר בספר המתח הקצר מבין שניהם. זו התשובה הנכונה.

תשובה (4).

11.

השאלה: על פי התאוריה הפסיכואנליטית, כשאנו קוראים יצירה ספרותית אנו בונים את ה"תת-טקסט" של היצירה – מה שאנו "כותבים" מתוך מה שאינו כתוב ביצירה במפורש. לפי הגישה הזאת, התובנות העולות מן היצירה קשורות קשר עמוק לדברים שהיא אינה אומרת, ואלה עשויים להיות חשובים לא פחות מהדברים שהיא אומרת. הכוונה אינה בהכרח לשלילה של מה שהיצירה אומרת, אלא למעין השוואה: באיזה מובן היצירה אינה לגמרי מה שנדמה שהיא.

איזה מן המשפטים מסכם באופן הטוב ביותר את גישתה של התאוריה הפסיכואנליטית בנוגע לקריאה של יצירה ספרותית?

פיתרון: על פי הפסקה, במהלך קריאת הפסקה הקורא בונה את התת-טקסט מתוך מה שהיא אינה אומרת במפורש. נבדוק את התשובות המוצעות:

תשובה (1): קריאת יצירה ספרותית אין פירושה לחפש מה שהיצירה אומרת במפורש או שלא במפורש, אלא להתחקות אחר תהליכי המחשבה של הכותב והתת-טקסט שהוא בונה.

תשובה זו אינה נכונה משום ש:

(א) על פי הקטע, קריאת יצירה ספרותית פירושה הוא דווקא **לחפש** את מה שהיצירה אינה אומרת במפורש ולבנות ממנו את התת-טקסט.

(ב) קריאת היצירה אינה התחקות אחר התת-טקסט שהכותב בונה אלא הקורא הוא זה שבונה את התת-טקסט.

תשובה (2): קריאת יצירה ספרותית פירושה הבחנה בין מה שהיצירה רוצה לומר ובין התת-טקסט שהקוראים בונים, ההופך את היצירה לדבר אחר מכפי שהיא באמת.

(א) קריאת היצירה אינה הבחנה מה שהקוראים בונים לבין מה שהיצירה רוצה לומר.

(ב) הקורא אינו הופך את היצירה למשהו אחר.

תשובה (3): בניית התת-טקסט נעשית בשעת הקריאה, ואין פירושה שלילה של הטקסט, אלא חשיפת רובד נסתר במה שאינו נאמר בו במפורש.

זו התשובה הנכונה. הקורא בונה את התת-טקסט בשעת הקריאה ומוסיף פרשנות מתוך מה שלא נאמר בה במפורש וכך חושף רבדים נסתרים ביצירה.

תשובה (4): בנייה של התת-טקסט בשעת קריאה של יצירה ספרותית, פירושה ניסיון לגלות את הדברים שהכותב ניסה להסתיר, וכך להבין למה הוא התכוון באמת

אין על פי הקטע ניסיון של הכותב להסתיר דבר מה, אלא ניסיון להבין מתוך מה שלא נאמר ביצירה מה הייתה כוונתה.

תשובה (3).

12.

השאלה: טל סיפר למיכל על פרשת פיטוריו הלא מוצדקים. בעקבות תגובתה של מיכל אמר טל: "דברייך משולים להתנהגותו של אדם המתבונן ביצירת מופת במוזיאון, אך מתפעל מהמסגרת שבה היא נתונה."

מה יכול להיות ההקשר שבו נאמרו הדברים?

פיתרון: המשל שמספר טל הוא על אדם המביט ביצירת מופת ומתפעל דווקא מהמסגרת שבה היא נתונה, כלומר מתעלם מהעיקר שהוא יצירת האמנות ועוסק בטפל – המסגרת שבה היא נתונה.

מכאן ניתן להבין שעלינו לחפש תשובה בה מיכל עוסקת בטפל במקום בעיקר.

התשובה היחידה המתאימה היא תשובה (3) אשר בה מיכל עוסקת במתנה העלובה שקיבל טל במקום בפיטוריו הלא מוצדקים.

בתשובות (1) ו-(3) עוסקת טל בשאלת פיטוריו שהיא השאלה המרכזית שעל הפרק.

בתשובה (2) עוסקת טל באפשרויות התעסוקה העומדות כעת לפני טל, שגם היא שאלה אשר לא ניתן לראות בה כעניין טפל ולא מהותי.

תשובה (3).

13. השאלה: לשירה שלושה בולים: שניים מלבניים ואחד משולש. גם לגדי שלושה בולים: מלבני, עגול ומשולש. שירה נתנה לגדי בול אחד משלה תמורת בול אחד שלו. לאחר ההחלפה היו בידי כל אחד מהם שני בולים בעלי אותה צורה, ובול שלישי בעל צורה אחרת. מה לא ייתכן?

פיתרון: נבדוק את התשובות המוצעות:

תשובה (1): גדי קיבל את אחד הבולים המלבניים של שירה.

גדי יכול לקבל משירה את אחד הבולים המלבניים ולתת לה בתמורה בול משולש. במצב זה לשירה שני בולים משולשים ובול מלבני, ולגדי שני בולים מלבניים ובול עגול. מכיוון שלאחר ההחלפה יש בידי כל אחד מהם שני בולים בעלי אותה צורה, ובול שלישי בעל צורה אחרת, הרי שתשובה זו תיתכן.

מכיוון שתשובה זו אפשרית, הרי שניתן לפסול גם את תשובה (3).

תשובה (2): גדי קיבל את הבול המשולש של שירה.

גדי יכול לקבל משירה את הבול המשולש ולתת לה בתמורה בול עגול או מלבני. במצב זה לשירה שני בולים מלבניים ובול משולש, ולגדי שני בולים משולשים ובול עגול או מלבני. מכיוון שנתון כי לאחר ההחלפה יש בידי כל אחד מהם שני בולים בעלי אותה צורה, ובול שלישי בעל צורה אחרת, הרי שמצב זה אפשרי.

תשובה (4): שירה קיבלה את הבול המלבני של גדי.

אם שירה מקבלת מגדי בול מלבני הרי שהיא יכולה לתת תמורתו בול מלבני או בול משולש. אם שירה תיתן תמורת הבול המלבני את אחד משני הבולים המלבניים שלה, הרי שיהיו ברשותה שני בולים מלבניים ובול משולש, וברשותו של גדי יהיה בול מלבני, בול עגול ובול משולש. מכיוון שנתון כי לאחר ההחלפה יש בידי כל אחד מהם שני בולים בעלי אותה צורה מצב זה אינו יתכן. אם שירה תיתן תמורת הבול המלבני את הבול המשולש, הרי שיהיו ברשותה שלושה בולים מלבניים. מכיוון שנתון כי לאחר ההחלפה יש בידי כל אחד מהם שני בולים בעלי אותה צורה, מצב זה אינו יתכן. מאחר ונשאלנו איזה מצב אינו יתכן, זו התשובה הנכונה.

תשובה (4).

14. השאלה: במחקר שערכה יצרנית עגלות תינוק, התבקשו הורים להתנסות בעגלות משני סוגים: באחת היו פני התינוק מופנים לכיוון ההורה, ובאחרת היו פניו מופנים לכיוון הנסיעה. חצי שעה התנסו ההורים בעגלה האחת, וחצי שעה – באחרת. החוקרים מצאו שכאשר פני התינוקות היו מופנים לכיוון ההורים, הם נטו לחייך יותר מכשהיו פניהם מופנים לכיוון הנסיעה, והסיקו כי כאשר תינוקות רואים את הוריהם, מצב רוחם טוב יותר.

איזו מן העובדות הבאות אינה מחלישה את מסקנת החוקרים?

פיתרון: נבדוק את התשובות המוצעות:

תשובה (1): במחצית השעה השנייה של ההתנסות היו פניהם של כל התינוקות מופנים לכיוון הנסיעה, ורבים מהם נרדמו

תשובה זו מחלישה את המסקנה על ידי מתן הסבר חלופי. אם במחצית השעה השנייה של ההתנסות רבים מן התינוקות נרדמו, הרי שיתכן כי התינוקות חייכו יותר במחצית השעה הראשונה בגלל שהם היו ערים ולא בגלל שהם ראו את הוריהם.

תשובה (2): מקצת מההורים שהשתתפו במחקר היו הורים מנוסים ולמקצם זה היה הילד הראשון

עובדה זו אינה מחזקת ואינה מחלישה את המסקנה. נתון כי חלק מההורים מנוסים וחלקם אינם מנוסים, אולם לא ברור כיצד ניסיונם או חוסר ניסיונם משפיע על תגובות הילדים למראה פניהם. זו התשובה הנכונה.

דצמבר 2013 - הסברים לפרק הראשון במילולית

תשובה (3): כשפני התינוקות היו מופנים לכיוון הנסיעה, הם היו חשופים יותר לרוח הקרה שנשבה ביום ההתנסות

תשובה זו מחלישה את המסקנה על ידי מתן הסבר חלופי. אם כאשר פני התינוקות היו מופנים לכיוון הנסיעה, הם היו חשופים יותר לרוח הקרה שנשבה ביום ההתנסות, הרי שיתכן כי הם חייכו פחות במחצית השעה השנייה בשל הרוח הקרה שהפריעה להם ולא בגלל שהם לא ראו את פני הוריהם.

תשובה (4): העגלות שבהן היו פני התינוק מופנים לכיוון ההורים נוחות יותר מן העגלות שבהן היו פני התינוק מופנים לכיוון הנסיעה

תשובה זו מחלישה את המסקנה על ידי מתן הסבר חלופי. אם כאשר פני התינוקות היו מופנים לכיוון הנסיעה, הם היו חשופים יותר לרוח הקרה שנשבה ביום ההתנסות, הרי שיתכן כי הם חייכו פחות במחצית השעה השנייה בשל הרוח הקרה שהפריעה להם ולא בגלל שהם לא ראו את פני הוריהם.

תשובה (2).

15. השאלה: הפסקה שלהלן היא תשובה לשאלה בספר לימוד: "השרת עלים בחורף היא תכונה של צמחים הגדלים באזורים שהחורף בהם קר מאוד. לפיכך אפשר להניח שהצמחים הנשירים בארץ ישראל לא התפתחו באזור הים התיכון אלא באזורים קרים יותר, והיגרו לאזורנו בתקופות שבהן שרר כאן אקלים קר. לחלופין, יתכן שצמחים אלו התפתחו דווקא באזור הים התיכון באחת מאותן תקופות קרות. אשר לצמח אלה ארץ ישראלית, הבוטנאי מיכאל זוהרי חקר ומצא כי הוא התפתח ככל הנראה בהרי מרכז אסיה והיגר לאזורנו בתקופה קרה קדומה".

איזו מהשאלות הבאות היא המתאימה ביותר להיות השאלה שהפסקה משיבה עליה?

פיתרון: התשובה הנתונה בפסקה מתארת מיהם הצמחים אשר התכונה של השרת עלים בחורף אופיינית להם: צמחים הגדלים באזורים שהחורף בהם קר מאוד. מכאן, ניתן ללמוד על פי המשך התשובה, כי צמחים אלו התפתחו באזורים קרים יותר והיגרו לאזורנו או שהם התפתחו באזורנו בתקופה קרה. כלומר תחילת התשובה עוסקת בשאלה כיצד ניתן להסביר את קיומם של צמחים שעליהם נושאים בחורף בארצנו. בהמשך, עוסקת הפסקה באופן ספציפי במוצאה של האלה הארץ ישראלית.

תשובה (1): מה אפשר ללמוד מקיומם של צמחים נשירים בארץ ישראל, ובמיוחד מהמחקר על האלה הארץ ישראלית, בנוגע לאקלים ששרר באזורנו בתקופות קדומות?

התשובה אינה עוסקת בשאלה מה ניתן ללמוד מקיומם של הצמחים על האקלים ששרר באזורנו בתקופות קדומות, ולכן, זו אינה התשובה הנכונה.

תשובה (2): אף על פי שצמחים נשירים אינם נפוצים באזורים שהאקלים בהם חם, בארץ ישראל גדלים כמה סוגים של צמחים כאלה, ובהם האלה הארץ ישראלית, כיצד אפשר להסביר זאת?

מכיוון שהתשובה עוסקת בתחילתה בשאלה כיצד ניתן להסביר את קיומם של צמחים נשירים באזורנו, ולאחר מכן באופן ספציפי באלה הארץ הישראלית, זו עשויה להיות השאלה עליה עונה הקטע הנתון בשאלה. ומכאן שזו התשובה הנכונה.

תשובה (3): האלה הארץ ישראלית היא צמח נשיר, ולכן לא ברור מדוע היא צומחת דווקא בארץ ישראל ולא בחלקים אחרים של אזור הים התיכון. כיצד הבוטנאי מיכאל זוהרי מסביר זאת?

השאלה המוצעת בתשובה זו מתייחסת לשאלת הימצאותה של האלה הארץ ישראלית בארץ ישראל ולא בחלקים אחרים של אזור הים התיכון, בעוד שהתשובה שניתנה בקטע מתייחסת לסיבות להימצאותם של כלל הצמחים שעליהם נשירים בחורף בארץ ישראל ולאחר מכן עוסקת באלה הארץ ישראלית, ובכל מקרה לא עוסקת בשאלה האם צמחים אלו (והאלה הארץ ישראלית בתוכם) נמצאים או אינם נמצאים באזורים אחרים בים התיכון, ולפיכך זו אינה התשובה הנכונה.

תשובה (4): הצמחים הנשירים הגדלים בארץ ישראל, ובהם גם האלה הארץ ישראלית, היגרו לאזורנו באחת משתי דרכים. על פי הבוטנאי מיכאל זוהרי, באיזו דרך היגרה לאזורנו האלה הארץ ישראלית?

על פי התשובה, ניתן ללמוד מכך שהתכונה של השרת עלים בחורף אופיינית לצמחים הגדלים באזורים קרים, שצמחים אלו היגרו לאזורנו או התפתחו בתקופות קרות.

מכאן שלא יתכן שהשאלה תפתח בקביעה כי הצמחים הנשירים היגרו לאזורנו באחת משתי דרכים, שכן התשובה עצמה אינה מציינת כלל שתי דרכי הגירה אלא קובעת שני הסברים אפשריים להימצאותם של הצמחים באזורנו אשר על פי מחקרו של הבוטנאי זוהרי ההסבר השני (ההגירה) הוא ככל הנראה המסביר נכונה את הימצאותה באזורנו של האלה הארץ ישראלית.

תשובה (2).

16.

השאלה: אף כי מייסד האימפריה המונגולית צ'ינגיס ח'אן מעולם לא כבש את מערב אירופה, קורותיו יוצאות הדופן הקנו לו מקום בזיכרון הקולקטיבי של המערב, גם אם מקום שולי לעומת מעמדו באזורים אחרים. דימויו של צ'ינגיס ח'אן במערב התעצב בימיו בהתאם לחומרת האיום המונגולי על מערב אירופה, ואחרי מותו – לפי הדימוי הכללי של המזרח, ופרט של סין, שבתודעה האירופית נקשרה למונגולים עוד מימים ימימה.

איזו מן הטענות הבאות אינה עולה מן הפסקה לעיל?

פיתרון: נבדוק את התשובות המוצעות:

תשובה (1): בתקופתו של הצ'ינגיס ח'אן החלה סין להיקשר בתודעתם של האירופאים למונגולים

על פי סוף הפסקה סין נקשרה בתודעה האירופית מונגולים עוד מימים ימימה, כלומר אין זה נכון לטעון כי בתקופתו של צ'ינגיס ח'אן החלה סין להיקשר בתודעתם של האירופאים למונגולים. זו התשובה הנכונה.

תשובה (2): יש אזורים שבהם יוחסה לדמותו של צ'ינגיס ח'אן חשיבות גדולה מאשר יוחסה לה במערב אירופה

על פי הפסקה "קורותיו יוצאות הדופן הקנו לו מקום בזיכרון הקולקטיבי של המערב, גם אם מקום שולי לעומת מעמדו באזורים אחרים". כלומר ניתן להסיק מן הפסקה כי ישנם אזורים שבהם יוחסה לדמותו חשיבות גדולה מאשר יוחסה לה במערב אירופה.

תשובה (3): דימויו של צ'ינגיס ח'אן הושפע בתקופה מסוימת מן האיום של האימפריה המונגולית על מערב אירופה.

על פי הפסקה דימויו של צ'ינגיס ח'אן "התעצב בימיו בהתאם לחומרת האיום המונגולי על מערב אירופה".

תשובה (4): אמנם הייתה תקופה שבה צ'ינגיס ח'אן איים לכבוש את מערב אירופה אך איום זה מעולם לא מומש

על פי הפסקה דימויו של צ'ינגיס ח'אן "התעצב בימיו בהתאם לחומרת האיום המונגולי על מערב אירופה" אולם מייסד האימפריה המונגולית "מעולם לא כבש את מערב אירופה", ולכן נכון לומר כי האיום מעולם לא מומש.

תשובה (1).

17.

השאלה: במאמר נזכרים שלושה מודלים הנוגעים ליחסי הגומלין שבין תכונות אישיות, מצב רגשי ומיומנויות קוגניטיביות (מיומנויות כגון זיכרון, ריכוז וקבלת החלטות):

א. לפי **המודל האישי**, תכונות אישיות יכולות למתן או להקצין את ההשפעה שיש למצב רגשי על מיומנויות קוגניטיביות.

ב. לפי **המודל המצבי**, המצב הרגשי בהווה יכול למתן או להקצין את ההשפעה שיש לתכונות אישיות על מיומנויות קוגניטיביות.

ג. לפי **המודל האוטונומי**, מצבים רגשיים בהווה ותכונות אישיות משפיעים על מיומנויות קוגניטיביות בנפרד וללא תלות אלו באלו.

איזו מן הדוגמאות הבאות **אינה** מתאימה לשמש דוגמה לאף אחד מהמודלים?

פיתרון: לפני המעבר אל התשובות נתמצת כל מודל. נשים לב כי הרעיון העיקרי במודלים הוא ההשפעה של שלושת הגורמים (תכונות אישיות, מצב רגשי ומיומנויות קוגניטיביות) זה על זה.

המודל האישי: מצב רגשי משפיע על הקוגניציה, ותכונות אישיות יכולות להעצים או למתן השפעה זו.

המודל המצבי: תכונות אישיות משפיעות על הקוגניציה, ומצב רגשי יכול להעצים או למתן השפעה זו.

המודל האוטונומי: מצב רגשי משפיע על הקוגניציה, תכונות אישיות משפיעות על הקוגניציה, ואין קשר בין שתי ההשפעות האלו.

כעת נבדוק את התשובות המוצעות:

תשובה (1): נהגת מכונית הייתה מעורבת בתאונה, והתאונה עוררה בה חרדה רבה. מאז היא מתקשה להתרכז במעשיה, וכתוצאה מכך הופכת לאישה מופנמת ומרוחקת משהייתה בעבר.

קשה להצביע על התאמה בין המתואר בתשובה לאחד המודלים, נמשיך לבדוק את התשובות.

תשובה (2): רופאה חשה בלחץ מכיוון שחיי חולה שהיא מטפלת בו נתונים בסכנה. בזכות אופייה השקול הרופאה מתעשתת ומצליחה בסופו של דבר לקבל בקור רוח החלטה הנוגעת להתערבות הרפואית הדרושה.

במצב המתואר בתשובה תכונת אופי (אופי שקול) מיתנה את השפעת המצב הרגשי (לחץ) על הקוגניציה (גרמה לקבלת החלטה רפואית בקור רוח). מצב זה מתאים למודל האישי – התשובה נפסלת.

תשובה (3): מראינת בתכנית טלוויזיה אינה מצליחה להתרכז בדבריו של מרואיין, הן משום שהיא קצרת רוח מטבעה והן משום שהמרואיין מעורר בה אי-נחת.

במצב המתואר בתשובה הן תכונת אופי (קצרות רוח) והן מצב רגשי (המרואיין עורר אי נחת) השפיעו על הקוגניציה (גרמו לחוסר ריכוז). מצב זה מתאים למודל האוטונומי – התשובה נפסלת.

תשובה (4): שופטת החלטית באופייה מתקשה להחליט מהו העונש שיש לגזור על נאשם, לאחר שזמן קצר לפני תחילת הדיון קיבלה בשורה מצערת.

במצב המתואר בתשובה מצב רגשי (קבלת בשורה מצערת) מיתנה את השפעת תכונת האופי (החלטיות) על הקוגניציה (גרמה לקושי בקבלת החלטה). מצב זה מתאים למודל המצבי – התשובה נפסלת.

תשובה (1).

הבנת הנקרא (שאלות 18-23)

18. השאלה: על פי הפסקה הראשונה, איזה מהאפשרויות המוצעות משלימה את המשפט שלהלן באופן הטוב ביותר?

_____ מספקים "מודל נוח" (שורה 3) לחקר _____.

פיתרון: הפסקה הראשונה מתארת את חקר הנגיפים, ובשורות 2-4 נמצא את עיקר הפסקה: הבקטריופגים (סוג של נגיפים) שימשו כמודל נוח למחקר על נגיפים באופן כללי.

תשובה (4).

19. השאלה: מהקטע משתמע כי "התא המארח" (שורה 10) -

פיתרון: על פי הפסקה השנייה תהליך שכפול הנגיפים מתבסס על "תא מארח": הנגיף חודר אל התא המארח, וגורם לתא לשכפל את החומר הגנטי של הנגיף. כך בעצם "משוכפל" הנגיף ומתרבה.

בשורה 10 נאמר כי הנגיף "יסיט את פעילותו (של התא המארח) משכפול החומר הגנטי שלו עצמו... ויפנה לשכפול נגיפים", ממשפט זה ניתן להבין כי התא יכול לשכפל את החומר הגנטי של עצמו, כלומר הוא יודע לשכפל חומר גנטי (תשובה 1).

נפסול את יתר התשובות:

תשובה (2): מורכב בעיקר מחומר גנטי הארוז במעטפת חלבונית.

מידע זה מצוי בטקסט (בשורה 9), אך בהקשר לנגיף, ולא לתא המארח.

תשובה (3): הוא חיידק.

התא המארח יכול להיות תא חיידקי, אך אין זה מחייב (שורה 8) – "...בין שהוא חיידק... ובין שהוא יצור מורכב יותר".

תשובה (4): הוא תא של יצור מורכב.

כאמור, התא המארח יכול להיות תא של יצור מורכב, אך הוא יכול להיות גם תא חיידקי.

תשובה (1).

20. השאלה: איזו מהטענות הבאות משתמעת מהפסקה השנייה?

פיתרון: נבדוק את התשובות המוצעות:

תשובה (1): שכפול חומר גנטי בתא מתרחש רק בעקבות חדירת נגיף.

תשובה זו אינה נכונה שכן כאמור בהסבר לשאלה הקודמת, התא משכפל את החומר הגנטי שלו עצמו גם כאשר הנגיף אינו נמצא (שורות 10-11).

תשובה (2): חיידק מסוגל להתקיים רק כטפיל בתאיו של יצור מורכב יותר.

בשורה 7 נאמר כי "במהלך חלק ממחזור חייו הנגיף אינו מסוגל להתקיים כישות עצמאית", כלומר – בחלקים אחרים של מחזור החיים שלו, יכול הנגיף להתקיים באופן עצמאי. התשובה אינה נכונה.

תשובה (3): תאים מסוגים רבים משכפלים חומר גנטי במהירות פחותה מזו של חיידקים.

זו התשובה הנכונה. בסוף הפסקה (שורות 14-15) נאמר כי "חיידקים מצטיינים בכושר שכפול מהיר של חומר גנטי, ומשום כך הם פועלים כמפעל יעיל במיוחד לייצור נגיפים". ממשפט זה ניתן להסיק כי תאים שונים משכפלים חומר גנטי במהירות פחותה יותר מזו של החיידקים.

תשובה (4): הנגיפים חיוניים לקיומם של יצורים אחרים, המארחים אותם.

תשובה זו אינה נכונה, שכן על פי הנאמר בפסקה התא המאכסן חיוני להתרבותם של החיידקים (שורה 7), אך לא להיפך.

תשובה (3).

21. השאלה: על פי הפסקה השלישית, האוניברסליות של החומר הגנטי _____ שיצור חי אחד יכול לשכפל חומר גנטי של יצור חי אחר.

פיתרון: הפסקה השלישית מתארת דרך לייצר חומר גנטי וחלבונים אנושיים – מחדירים לבקטריופג' (נגיף) את החומר הגנטי הרצוי, וכאשר הבקטריופג' גורם לחיידק לשכפל את החומר הגנטי שלו, משוכפל גם החומר הגנטי הרצוי. כלומר **החיידק** משכפל את החומר הגנטי של הנגיף.

השאלה שואלת על הקשר בין האוניברסליות של החומר הגנטי והעובדה שיצור חי אחד יכול לשכפל חומר גנטי של יצור חי אחר. בתחילת הפסקה (שורות 16-18) נאמר כי "החומר הגנטי הוא אוניברסלי... משום כך סברו החוקרים כי החיידק המשכפל בהצלחה את החומר הגנטי שלו עצמו וגם את זה של הבקטריופג'... יוכל לעשות זאת גם כשמדובר בחומר גנטי אנושי".

תשובה (2).

22. השאלה: על פי הקטע, איזה מהמשפטים הבאים בנוגע לזנים המתאימים לשמש בתור נשאים לגנים אנושיים (שורה 19) **אינו** נכון?

פיתרון: נקרא שוב את המשפטים הרלוונטיים (שורות 19-20):

"ואכן, נמצא כי זנים מסוימים של בקטריופג'ים מתאימים לשמש בתור נשאים לגנים אנושיים. זנים אלה מאופיינים בכך שקל לשלב בהם את החומר הגנטי של האדם ולהחדירם, במצב שבו הגן האנושי משולב בהם, לתוך חיידקים".

במשפט זה נאמר כי הזנים הרלוונטיים הם נגיפים (בקטריופג'ים), ולכן תשובה (1) נפסלת, וכי הם מוחדרים לחיידקים, כלומר הם טפילים שלהם, ומכאן שניתן לפסול גם את תשובה (2).
תשובה (3) קובעת כי הגנים של הנגיפים ושל האדם זהים. קביעה זו אינה מתבססת על הקטע ועל פי הנאמר בקטע אף אינה הגיונית, שהרי אם זה היה המצב לא היה צורך להחדיר לתוך הנגיפים גנים של בני אדם. מכיוון שנשאלנו איזה מהמשפטים **אינו** נכון, הרי שזו התשובה הנכונה.
תשובה (4) קובעת כי החומר הגנטי של הנגיפים ושל האדם מורכב מיחידות זהות. בשורה 16 נאמר כי "החומר הגנטי הוא אוניברסלי, כלומר הגנים מורכבים מיחידות בסיסיות זהות אצל כל הנגיפים והיצורים החיים" - תשובה (4) נפסלת.

תשובה (3).

23. השאלה: חברת תרופות מעוניינת להפיק כמויות גדולות של הורמון הגדילה, שהוא חלבון המצוי בגוף האדם, באמצעות התהליך המתואר בפסקה השלישית. איזו מהאפשרויות הבאות היא שלב בהפקתו של חלבון זה?

פיתרון: נחזור שנית על התהליך המתואר בפסקה –

מחדירים לבקטריופג' (נגיף) את החומר הגנטי הרצוי, וכאשר הבקטריופג' גורם לחיידק לשכפל את החומר הגנטי שלו, משוכפל גם החומר הגנטי הרצוי.

כלומר, על מנת להפיק את הורמון הגדילה עלינו לשלב את החומר הגנטי (הגן) שלפיו מיוצר הורמון הגדילה בבקטריופג'. תשובה (2).

הערה: תשובה (3) אינה נכונה מאחר והחומר שאמור להיות מוחדר לתוך הבקטריופג' הוא החומר הגנטי, ולא ההורמון עצמו, אותו אנו רוצים שהחיידק בסופו של דבר ייצר.

תשובה (2).